

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

А.О. Шабунова

аспірант кафедри філософії

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут»

Необхідність реформування системи освіти України, її удосконалення і підвищення рівня якості є найважливішою соціокультурною проблемою, яка значною мірою обумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації та самореалізації. В статті розглянуто питання реформування освіти у контексті інформаційного суспільства. Запропоновані шляхи оновлення змісту освіти. Розглянуті ефективні механізми їх запровадження.

Ключові слова: глобалізація, інформаційне суспільство, інформаційне співтовариство, компетентність, комунікаційні технології, реформація, інтеграція.

Актуальність проблеми. Сучасна держава є активним учасником і каталізатором глобалізаційного розвитку. Коли ми ведемо мову про глобалізацію, то, зазвичай, оперуємо такими категоріями, як зближення країн, народів, націй, формування єдиного інформаційного простору, економічного поля. Глобалізаційні процеси, які зумовлюють фінансово-економічний розвиток, ґрунтуються на застосуванні нових знань та високих інформаційних технологій, можуть спричинити небезпечні наслідки поділу світу на меншість, яка швидко і вміло пристосовується до нових умов світового розвитку, та більшість, яка стає пасивним спостерігачем світових подій, нездатним впливати на спільну долю людства. [1, 9] Тільки та держава посяде гідне місце в цьому світі, яка найефективніше працюватиме в сучасних умовах суспільного життя, опанує новітні технології. Нація повинна бути згуртована і солідарна. Роздрібнена, вона не зможе усвідомити свій національний інтерес, належно представити його в конкуренції з іншими країнами і відстоювати свої інтереси.

Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін в політичному, економічному й соціальному житті нашої держави. Саме тому останніми роками відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів. Значним поступом стала поява стратегічного документа, - Національної доктрини розвитку освіти, - який має на меті стати наріжним каменем нової парадигми освіти - орієнтації на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентності в європейському та світових просторах, виховання покоління молоді, що буде захищеним і мобільним на ринку праці, здатним робити особистісний духовно-світоглядний ви-

бір, матиме необхідні знання, навички й компетенції для навчання протягом життя. [4, 4-6]

Побудова сильної держави буде не тільки складовою національної сили, а й основною тенденцією налагодження політичної рівноваги в міжнародних відносинах ХХІ століття. Україна має почати працювати, як єдиний біосоціальний організм, для забезпечення майбутнього процвітання нації і країни.

Розробленість проблеми. Починаючи з 1997 року проблеми освіти в європейському просторі детально розглядалися в багатьох працях вітчизняних та закордонних вчених. Ця проблема детально висвітлена і має підтвердження в юридичних, політичних і культурних аспектах. Серед найвідоміших зарубіжних праць можна виділити таких вчених як Harris Christopher, Pedrosa J., Barblan A., Tauch Christian. Їх розробки були присвячені доведенню необхідної моделі у європейському просторі, та розглядалися умови і критерії виконання.

Цікавим вектором аналізу проблеми вищої освіти є введення поняття «інформаційне суспільство». Ця концепція детально розглянута в працях Тоффлера О., Белла Д., Стоуньєра Т., Тирена А.

Ціла низка наукових розробок присвячена аналізу процесу реформування вищої освіти в Україні: Згуровський М.З., Лукичев Г.А, Журавський В.С, тощо. Найбільший вплив зробили праці видатних науковців та практиків, таких як Степко М.Ф, Болюбаш В.Д, Шинкарук В.В, Грубінко І.І, Кремень В.Г, Левитов Н.Д, Шакуров Р.Х. та інші.

Об'єктом статті виступає роль сучасної освіти в становленні інформаційного прос-

тору. Предметом є реформування системи вищої освіти в контексті інформаційного суспільства.

Метою дослідження є визначення напрямків розвитку сучасної освіти та інтеграційних процесів в інформаційному контексті. Для досягнення вказаної мети повинні бути досліджені та розкриті наступні завдання: вдосконалення змісту і технологій освіти; розвиток системи забезпечення освітніх послуг; визначення нових якостей освіти з огляду на теорію інформаційного суспільства.

Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Виходячи із сучасних тенденцій розвитку глобального інформаційного суспільства, його впливу на прискорення цивілізаційних зрушень, що відбуваються у більшості країн світу, Україна вважає одним з головних пріоритетів свого подальшого розвитку побудову на своїх теренах такого типу суспільства і його гармонійну інтеграцію у міжнародне інформаційне співтовариство [3].

Водночас стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства і держави. Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем. Актуальним завданням є забезпечення доступності здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян та дальше утвердження її національного характеру.

Має місце постійне оновлювання змісту освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень. Україна поділяє думку про те, що інформаційне суспільство – це відкрита для всіх і направлена на суспільний прогрес система взаємовідносин між людьми, що забезпечує, на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій вільний та необмежений доступ кожної людини до колективно напрацьованих інформації та знань, надає їй можливості для їх отримання, примноження, розповсюдження та використання з метою суспільного прогресу та особистого розвитку. Інформація та знання, що

стають доступними для людей, в інтересах сталого розвитку мають бути легкодоступними та захищеними від незаконного використання та присвоєння на індивідуальному, національному та корпоративному рівнях. Захист інформації та знань, їх цілісність необхідно гармонізувати з засадами вільного доступу до них в контексті законодавчих регуляторних механізмів з інтелектуальної власності, що є однією з фундаментальних засад відкритого інформаційного суспільства. Побудова інформаційного суспільства в Україні на основі широкого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, новітніх даних, знань та інформації вважається національним пріоритетом, що сприятиме зменшенню соціальної нерівності, покращенню якості життя громадян, розвитком науки, освіти, культури, охорони здоров'я, зниженням рівня злочинності та корупції, створенням нових робочих місць та забезпеченням нових можливостей для реалізації здібностей кожної людини. [2, 2-8]

Прогресивність української концепції та програми розвитку інформатизації полягала в тому, що його основними ресурсами (поряд із традиційними) визначалися знання й інформація, на основі використання яких мали створюватися якісно нові умови для розвитку суспільного і науково-технічного прогресу, економіки, науки, освіти, культури, демократизації усіх сфер життя. Закладена в концепцію і програму ідеологія дозволяла на ранніх стадіях розвитку інформаційного суспільства здійснювати природний перехід до суспільства, побудованого на знаннях, активно використовувати цей чинник для подальшого економічного і суспільного розвитку.

На початку формування концептуальних засад глобального інформаційного суспільства (80-ті, початок 90-х років минулого століття), Україна була серед незаперечних лідерів, ідеологів його побудови, що вже за часів незалежності держави знайшло відображення у прийнятих законах про Концепцію і Національну програму інформатизації.

Головною метою побудови в Україні інформаційного суспільства та його наступної фази – суспільства, що побудоване на знаннях, має стати формування, орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх, розвинутого інформаційного середовища, у якому кожний міг би створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати громадянам України можливість повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи сталому розвитку країни і підвищуючи якість свого

життя. Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останні двадцять років у європейських країнах і пов'язані з визнанням значимості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Цілеспрямоване набуття молоддю знань, умінь і навичок, їх трансформація в компетенції сприяє особистісному культурному розвитку, розвитку технологій, здатності швидко реагувати на запити часу. У державній національній програмі "Освіта України. XXI століття" зазначено: "Існуюча в Україні система освіти перебуває у стані, що не задовольняє вимог, поставлених перед нею в умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Це виявляється, передусім у невідповідності освіти запитам особистості, суспільним потребам та світовим досягненням людства..." Як показує досвід багатьох зарубіжних країн, що займались визначенням, Європейські країни сьогодні розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Саме тому важливим є усвідомлення поняття компетентності в суспільстві, що базується на знаннях. Важливо розуміти яких саме компетенцій необхідно навчати і як, що має бути результатом навчання. Така позиція вимагає від сучасної школи особливо серйозних реформаційних кроків до оновлення змісту освіти та до застосування нових педагогічних підходів до навчання, впровадження інформаційних та комунікаційних технологій, які модернізують процеси розвитку суспільства. Ці реформи не відбуватимуться легко, а навпаки, вони потребуватимуть значних зусиль, багато часу для адаптації та впровадження змін; також невід'ємним елементом реформування освітньої галузі повинне стати державне фінансування. Одним зі шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його з сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світових просторів є орієнтація навчальних програм на набуття ключових компетенцій та на створення ефективних механізмів їх запровадження. Беззаперечно важливими є знання, вміння та навички, котрі молодь набуває та виробляє в процесі навчан-

ня. Поряд із цим сьогодні актуальності набуває поняття компетенцій, що пов'язано з багатьма чинниками, оскільки саме компетенції, на думку багатьох зарубіжних експертів, є тими індикаторами, які дозволяють визначити готовність учня, випускника, до життя, його подальшого розвитку й активної участі в житті суспільства. Так, прикладом життєвих компетенцій можуть бути: здатність співпрацювати та працювати в команді, розв'язувати конфлікти, застосовувати інформаційні та комунікаційні технології, творчість і винахідливість, здатність навчатись, самокерування та саморегуляція, гнучкість та адаптивність, вміння критично мислити і діяти тощо. З цих позицій проходить безліч дискусій, як на міжнародному, так і на національному рівні різних країн. Компетентісно орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром шкіл зарубіжжя і, зокрема, європейських шкіл. Саме набуття життєво важливих компетенцій, вважається в багатьох розвинених освітніх системах, може дати можливості дитині орієнтуватись у суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, тощо. Ключові компетенції є також предметом обговорення і в Україні, хоча наразі дискусія навколо цього поняття більшою мірою ведеться щодо кола професійних компетенцій як результату професійної підготовки.

Таким чином, виникає необхідність переструктуризувати зміст освіти з урахуванням досвіду світової педагогічної думки у цій галузі. Ця робота торкнеться процесів визначення та відбору ключових (життєвих) компетенцій в економічно розвинених країнах світу, узагальнення й класифікації основних переліків ключових компетенцій, порівняльного аналізу та надання можливих рекомендацій щодо перших кроків для покращення якості змісту вітчизняної освіти. Підсумовуючи усе вищесказане, вважаємо очевидним те, що в Україні назріла необхідність розпочати процес відбору, визначення, обґрунтування та впровадження в зміст освіти системи ключових життєвих компетенцій, як це відбувається на міжнародному рівні для покращення якості освіти та зазначимо, що в Україні існує підґрунтя для такого роду перетворень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2003. – 200 с.

2. *Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: М-ли до першої лекції / Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Левківський – К.: Форум, 2004. – 24 с.*
3. *Ніколаєв В.П., Буткевич Я.М. Економічні роздуми про освіту // www.oko.com.ua/okorus/publications/articles/aboutedu.html*
4. *Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 23 квітня 2002 р.*

Стаття надійшла до редакції 18.05.2007 р.

